

26.11.2024

EOAK/355/2024

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Tuire Metso

SISÄILMAONGELMAT VARUSKUNNASSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Jääkäriprikaatin toimintaa saatuaan varusmiespalveluksessa kasarmin sisäilmasta terveystongelmia sekä katsoi menettelyn palveluksesta vapauttamisessa olleen epätasa-arvoinen suhteessa hänen aiemmin Jääkäriprikaatissa palvelleeseen ja samankaltaisista terveysoireista kärsineeseen veljeensä nähden. Kantelija katsoi myös, ettei sisäilmaongelmia ole otettu Jääkäriprikaatissa tosissaan.

Kantelussa on lisäksi kyseenalaistettu, miksi kantelija joutui odottamaan palveluksesta vapauttamista viikonlopun yli paikassa, jossa oireita esiintyi.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Pääesikunnan lausunto. Lausuntoon on liitetty Jääkäriprikaatin antama selvitys sekä siihen liittyvä täydennys, Sotilaslääketieteen keskuksen lausunto liitteenään Sodankylän jääkäriprikaatin terveysaseman päällikkölääkärin vastine, pöytäkirjanotteet nro 1/2024 (asiat 5 ja 6 §) sekä nro 3/2024 (asia 27 §) Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston kokouspöytäkirjoista, kantelijan ilmoitus naisten vapaaehtoisen asepalveluksen keskeyttämisestä sekä päätös kantelijan palveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisesta, pöytäkirjoja Jääkäriprikaatin sisäilmaryhmän kokouksista sekä Jääkäriprikaatin vastaus Sodankylän kunnan kuulemispyyntöön.

3 RATKAISU

3.1 Jääkäriprikaatin sisäilmaongelmat

3.1.1 Saadut selvitykset

Jääkäriprikaati on selvityksessään todennut, että sillä on käytössään Puolustusvoimien kiinteistöpalveluista vastaavan Puolustuskiinteistöjen omistamia Sodankylässä sijaitsevia kasarmeja, joista viidessä eri kasarmissa majoitetaan asevelvollisia. Selvityksessä on tuotu esiin kyseisissä kasarmirakennuksissa tehtyjä ja tekeillä olevia sisäilma- ja rakenneteknisiä kuntotutkimuksia sekä Jääkäriprikaatissa toimivan sisäilmaryhmän toimintaa.

Selvityksen mukaan kasarmirakennukseen, jossa kantelija on majoittunut, on tehty perusparannuksen suunnitteluun liittyvä kuntotutkimus keväällä 2024. Tämän jälkeen, 8.7.2024, Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaosto on asettanut kyseisen kasarmirakennuksen käyttökieltoon.

Jääkäriprikaatin selvityksen mukaan lähtökohtana on, että koulutettavilla ja henkilöstöllä on terveelliset ja palvelusturvalliset toimitilat. Jääkäriprikaati on todennut pyrkivänsä huolehtimaan koulutettavien palvelusaikaisesta hyvinvoinnista ja terveydestä. Puolustusvoimat rakennusten käyttäjänä sekä Puolustuskiinteistöt rakennusten omistajana ja ylläpitäjänä ovat yhdessä kehittäneet toimintamallin sisäilmaepäilyjen ilmaantuessa, johon kuuluu muun muassa sisäilmatyöryhmän perustaminen. Lisäksi Jääkäriprikaatissa on tiedotettu asevelvollisia, henkilökuntaa sekä varusmiespalveluksensa aloittavia siitä, miten tulee toimia sisäilmaepäilyjen ilmetessä. Sisäilmaryhmä, Puolustuskiinteistöt ja valvova terveysturvallinen ovat aktiivisesti tiedottaneet kasarmien sisäilmatilanteesta ja niihin liittyvistä korjaustoimenpiteistä.

Prikaatin komentaja on lisäksi todennut, että Jääkäriprikaati on ollut erittäin aktiivinen toimija ja pyrkinyt selvittämään kasarmien terveysturvallisuutta yhteistyössä kiinteistöjen omistajan eli Puolustuskiinteistöjen kanssa. Mukana prosessissa on ollut myös paikallinen terveysturvallinen eli Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuolto. Ilmenneisiin ongelmiin on vastattu kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla. Parannuksia on tehty ja yksi kasarmi on jopa asetettu käyttökieltoon. Sisäilman laatua seurataan edelleen tarkasti mittauksilla ja väistötiloja ollaan rakentamassa. Joukko-osastolla on kuitenkin rajallinen mahdollisuus vaikuttaa kiinteistöasioihin hyvin nopeasti, sillä Puolustuskiinteistöt omistaa kasarmit ja korjausrakentamisen rahoitus päätetään Pääesikunnan tasolla puolustushaarojen esitysten perusteella.

Pääesikunnan lausunnossa on todettu, että Sodankylän varuskunnan kasarmeissa on todettu sisäilmaongelmia, joiden osalta on ryhdytty korjaaviin toimenpiteisiin yhteistyössä asianosaisten viranomaisten kanssa. Pääesikunta toteaa, että Jääkäriprikaatin sisäilmaryhmän pöytäkirjamateriaalin perusteella sisäilmaongelmat ovat olleet Jääkäriprikaatissa muun muassa varusmiesten vanhempien kautta tulleiden yhteydenottojen kautta tiedossa vähintään vuoden 2023 alusta alkaen ja tämän jälkeen suoritettujen kuntotutkimusten perusteella Jääkäriprikaati on pyrkinyt avoimella yhteistyöllä relevanttien muiden viranomaisten ja valvontatahojen kanssa edistämään korjaustoimenpiteitä asiassa. Jääkäriprikaati on muun ohella pyytänyt Tunturi-Lapin ympäristöterveydenhuollon jaoston asiakirjatarkastusta kasarmien kuntotutkimuksista sekä tuonut lausunnossaan esiin syvän huolensa kyseisissä rakennuksissa palvelevien ja työskentelevien terveysturvallisuuden osalta. Pääesikunnan näkemyksen mukaan kantelussa esitetty väite, että Jääkäriprikaatin sisäilmaongelmia kaunisteltaisiin tai ei otettaisi tosissaan, ei tarkastellun asiakirjamateriaalin perusteella pidä paikkaansa.

Pääesikunta katsoo, että Jääkäriprikaati on asiakirjamateriaalin perusteella kiinteistöjen toimijana ryhtynyt tutkimuksissa ja tarkastuksissa esille tulleiden ongelmien osalta viipymättä toimenpiteisiin haittojen ja niihin johtaneiden tekijöiden selvittämiseksi, poistamiseksi ja rajoittamiseksi.

3.1.2 Oma aloite EOAK/5920/2024

Oikeusasiamiehen kansliassa on vuoden 2024 aikana tullut vireille useampia kanteluita, joissa on arvosteltu varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien olosuhteita Puolustusvoimien kiinteistöissä sisäilmaongelmiin liittyen. Tästä syystä olen ottanut erikseen omana aloitteenani EOAK/5920/2024 selvitettäväksi laajempaa kysymyksenä varusmiesten majoitustilojen sisäilmaan liittyvät olosuhteet ja eri toimijoiden roolit ja lähettänyt sitä koskien selvityspyynnöt Puolustuskiinteistöille, puolustusministeriöön sekä Pääesikuntaan. Tästä syystä en käsittele varsinaista sisäilmakysymystä ja sen hoitamistapaa enempää tässä ratkaisussani, vaan asiaa tullaan käsittelemään myöhemmin. Ratkaisu on luettavissa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian internet-sivuilta www.oikeusasiamies.fi asian käsittelyn päätyttyä.

3.2 Tasa-arvoinen ja yhdenvertainen kohtelu sisarusten kesken

3.2.1 Kantelussa kerrotut tapahtumat

Kantelun mukaan kantelija aloitti naisten vapaaehtoisen asepalveluksen - - -. Kantelija on kertonut, että hän alkoi kärsiä erilaisista - - - oireista kolme päivää palvelukseen astumisen jälkeen. Kantelun mukaan vuotta aiemmin kantelijan veljellä oli ollut varusmiespalveluksensa aikana samassa paikassa vastaavia oireita. Kantelun mukaan veli oli hakeutunut - - - varuskuntasairaalaan ja lopulta oireiden pahentuessa omakustanteisesti keuhkolääkärille - - -. Kantelun mukaan veljelle ei myönnetty vapautusta palveluksesta, vaikka keuhkolääkäri oli suositellut tätä.

Kantelija on kertonut, että hänelle taas suositeltiin lääkärissä käynnin jälkeen heti vapautusta. Kantelija on katsonut, ettei tasa-arvoinen kohtelu toteudu Puolustusvoimissa.

Kantelija on kertonut hakeutuneensa vapaaehtoisena palvelukseen ja että hän olisi halunnut jatkaa palvelusta oireista huolimatta, mutta hänelle ei voitu tarjota toisia tiloja edes kokeeksi, koska joka paikassa oli kertoman mukaan samanlaiset, ei-terveet tilat. Kantelija on katsonut, että Puolustusvoimissa tulisi myös varusmiesten majoituksen osalta selvittää mahdolliset muut ratkaisut ja kehittää käytänteitä, eikä ensimmäiseksi tarjota lähtölippua. Kantelija on myös vaihtoehtona viitannut aikaisemmin käytössä olleisiin ns. allergiahuoneisiin.

3.2.2 Asiassa saatu selvitys

Sotilaslääketieteen keskuksen Sodankylän jääkäriprikaatin terveysaseman päällikkölääkäri on todennut, että kantelija on käynyt hänen vastaanotollaan saapumistarkastusten yhteydessä - - -. Päällikkölääkärin mukaan potilasasiakirjamerkintöjen perusteella kantelija on tuonut esille - - -. Käyntitekstin perusteella kantelija on tuonut esille, että hän aikoo keskeyttää palveluksen, jolloin hänet on ohjattu keskustelemaan perusyksikön päällikön kanssa.

Päällikkölääkäri on todennut, että kantelussa kuvattujen oireiden ensisijainen menettelytapa ei ole palveluksen keskeyttäminen, vaan taustasyiden selvittely ja tarvittavat tutkimukset. Mikäli varusmiespalvelusta suorittava tuo esiin, että hän epäilee oireilun johtuvan sisäilma-asioista, tämän kerrotaan olevan mahdollista ja tarvittaessa kirjoitetaan perusyksikköön lausunto, jossa suositellaan allergiatupaan siirtämistä. Mikäli varusmiespalvelusta suorittava toivoo siirtymistä toiseen perusyksikköön, hänet ohjataan keskustelemaan asiasta oman perusyksikkönsä päällikön kanssa.

Mikäli naisten vapaaehtoista palvelusta suorittava nainen tuo terveysasemalla ensimmäisen 30 palvelusvuorokauden aikana esiin terveydellisiä haasteita, jotka vaikuttavat palveluksen suorittamiseen, hänelle kerrotaan tarvittaessa naisten mahdollisuudesta keskeyttää palvelus ensimmäisen 30 vuorokauden aikana ja ohjeistetaan heidät heidän oman harkintansa mukaan asioimaan perusyksikön päällikön kanssa. Kyseessä olevia terveydellisiä haasteita tutkitaan ja hoidetaan terveysasemalla samalla tavoin kuin varusmiespalvelusta suorittavilla asevelvollisilla. Mikäli palveluksen suorittamiselle on selkeä terveydellinen este (joka asevelvollisilla johtaisi palveluskelpoisuusluokan E tai C esittämiseen), perusyksikköön kirjoitetaan lausunto, jossa suositellaan palveluksen keskeyttämistä.

Palveluskelpoisuusluokan muutosesitykset tehdään Sodankylän ja Rovaniemen terveysasemilla tapauskohtaisesti terveydentilaan perustuen Terveystarkastusohjeen (TTO 2012) mukaisesti. Esityksen palveluskelpoisuusluokan muuttamisesta tekee Puolustusvoimilla työskentelevä lääkäri, ottaen huomioon myös muualla tehdyt tutkimukset ja muualta annetut suositukset.

Astman ollessa kyseessä esitetään palveluksen keskeyttämistä ja vapautusta rauhanajan palveluksesta (C-luokka), mikäli henkilöllä on hoitavasta lääkityksestä huolimatta alentunut keuhkojen toiminta tai astman pahenemisvaiheita.

Mikäli henkilöllä on pitkittynyt hengitystieinfektio tai hengitystieoireilu tai tällaisia oireita toistuvasti siten, että kouluttaminen poikkeusolojen tehtävään ei ole palvelushelpotusten vuoksi mahdollista, voidaan tapauskohtaisen harkinnan perusteella varusmiespalvelusta suorittavaa kuullen esittää siirtoa E-luokkaan tutkimusten ja hoidon ajaksi tai infektiokierteen katkaisemiseksi.

Sotilaslääketieteen keskus on todennut lisäksi omassa lausunnossaan, että Terveystarkastusohjeen (TTO 2012) mukaisesti astmassa C-luokkaan esitetään, jos inhaloitavasta kortisonista huolimatta keuhkofunktio on alentunut tai on vaikeaoireisia astman pahenemisvaiheita. Joukko-osaston komentaja voi keskeyttää asevelvollisen asevelvollisuuslaissa tarkoitetun palveluksen ja kotiuttaa asevelvollisen, jos asevelvollisella on vaikea vamma tai sairaus, joka estää palveluksen asevelvollisena, tai jos hänen todetaan terveydentilansa vuoksi olevan kykenemätön palvelukseen niin pitkän ajan, ettei hänen kouluttamisensa myöhemminkään olisi tarkoituksenmukaista, taikka jos hän on vaaraksi palvelusturvallisuudelle.

Jääkäriprikaatin selvityksestä ilmenee, että kantelija on majoittunut myöhemmin käyttökieltoon asetetussa kasarmirakennuksessa. Kantelija on keskeyttänyt palveluksensa - - - kahdeksan palveluspäivän jälkeen omalla ilmoituksellaan. Jääkäriprikaatin selvityksessä todetaan, että kyseinen ajanjakso on ollut suhteellisen lyhyt sen toteamiseksi, aiheutuuko terveyshaittoja rakennuskannan tai allergiatupaan pääsemättömyyden vuoksi. Tapahtumahetkellä on ollut osoittaa käyttöön yksi allergiatupa. Jääkäriprikaatin mukaan allergiatupa perustetaan majoituskapasiteetin korkean käyttöasteen vuoksi tarpeen vaatiessa. Jääkäriprikaatin mukaan kantelijan majoituskasarin sisäilmatilanne on ollut tiedossa, joten yksittäisellä allergiatuvalla ei ole voitu taata parempia oloja majoitustiloissa.

Jääkäriprikaatin komentaja on todennut, että päätökset palvelusluokkamuutoksista ja mahdollisista palveluksen keskeyttämisistä tekee yksilöllisesti ja tapauskohtaisesti joukko-osaston komentaja. Päätöksenteon tukena käytetään lääketieteellisen ammattilaisen (päällikkölääkäri) asiantuntijalausuntoja. Jokainen tapaus harkitaan tarkasti lääkärin tekemän arvion perusteella. Lausunnossa on kiistetty kantelussa esitetty eriarvoinen kohtelu ja todettu, että vaikka asevelvollisilla olisi samantyyppisiä oireita niin jokaisen asevelvollisen mahdollinen palveluskelpoisuus tai luokan muutokset käsitellään erillisinä arvion ja esitysten perusteella. Jos asevelvollinen on eri mieltä lääkärin luokkamuutosesityksestä, joukko-osaston komentaja haastattelee asevelvollisen henkilökohtaisesti, jolloin hänen näkemyksensä otetaan huomioon päätöstä tehtäessä.

Pääesikunta on todennut lausunnossaan, ettei kantelijan kohtelun suora vertailu hänen veljensä kokemuksiin ole tarkempien tietojen ja ilman veljeltä saatua valtakirjaa mahdollista, mutta kantelijan kokemaa kohtelua ja sen tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta voidaan tapauksessa arvioida yleisesti.

Pääesikunta on todennut, että erona menettelyssä asevelvollisten ja vapaaehtoista palvelusta suorittavien naisten välillä on päällikkölääkärin esiin tuoman mukaisesti se, että mikäli nainen tuo terveysasemalla ensimmäisen 30 palvelusvuorokauden aikana esiin palvelukseen vaikuttavia terveydellisiä haasteita, hänelle kerrotaan tarvittaessa mahdollisuudesta keskeyttää palvelus ensimmäisen 30 vuorokauden aikana ja ohjeistetaan oman harkintansa mukaan asioimaan perusyksikön päällikön kanssa.

Pääesikunnan lausunnossa on katsottu, että kantelukokonaisuudesta ei ilmene kantelijaa kohdellun epäyhdenvertaisesti tai epätasa-arvoisesti. Kantelija on päällikkölääkärin ja yksikön päällikön kanssa käytyjen keskustelujen perusteella ilmoittanut keskeyttävänsä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen ennen 30 vuorokauden kulumista palveluksen aloittamisesta. Pääesikunta on todennut, ettei menettely lakisääteisesti ole identtinen varusmiespalvelusta ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien välillä, sillä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen keskeyttäminen 30 vuorokauden sisällä perustuu henkilön omaan ilmoitukseen, kun taas päätös asevelvollisen palveluskelpoisuuden muutoksesta tehdään lääkärinlausunnon perusteella. Terveysasemalla tehtävät potilaan terveydentilaan perustuvat arviot ja toimenpiteet tehdään TTO 2012 mukaisesti. Päätöksen palveluluokkamutoksista ja mahdollisista keskeyttämisistä tekee yksilöllisesti ja tapauskohtaisesti joukko-osaston komentaja. Asevelvollisen ollessa eri mieltä lääkärin luokkamuutosesityksestä joukko-osaston komentaja haastattelee asevelvollisen henkilökohtaisesti, jolloin hänen näkemyksensä otetaan huomioon päätöstä tehtäessä.

Kantelijan allergiatupien saatavuutta koskevan väitteen osalta Pääesikunta on todennut, että Jääkäriprikaatin selvityksen täydennyksen perusteella allergiatupien perustaminen ja käyttöön osoittaminen on yhä tarpeen vaatien mahdollista, mutta tiedossa olevien majoituskasarmien sisäilmaongelmien vuoksi tälläkään menettelyllä ei ole voitu tosiasiallisesti taata parempia oloja.

3.2.3 Oikeusohjeet

Perustuslain 6 §:n nojalla ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, eikä ketään saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Asevelvollisuuslain 10 §:ssä säädetään palveluksesta vapauttamisesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia. Pykälän 1 momentin mukaan asevelvollinen vapautetaan palveluksesta rauhan aikana, jos hänellä on vaikea vamma tai sairaus, joka estää palveluksen asevelvollisena, tai jos hänen todetaan terveydentilansa vuoksi olevan kykenemätön palvelukseen niin pitkän ajan, ettei hänen kouluttamisensa myöhemminkään olisi tarkoituksenmukaista, taikka jos hän on vaaraksi palvelusturvallisuudelle. Pykälän 2 momentin mukaan palveluskelpoisuuden tilapäisen puuttumisen takia asevelvollinen jätetään määräämättä palvelukseen tai vapautetaan palveluksesta toistaiseksi sekä määrätään myöhemmin toimitettavaan tarkastukseen. Määräys voidaan antaa yhden tai useamman kerran enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Pykälän 3 momentin mukaan lisäksi palveluksesta rauhan aikana vapautetaan asevelvollinen, joka on 2 momentin nojalla määrätty kutsuntaan tarkastettavaksi ja jota ei ole todettu palveluskelpoiseksi tai vapautettu palveluksesta rauhan aikana viimeistään sinä vuonna, jona hän täyttää 25 vuotta. Tällöin vapauttamisen edellytyksenä on, ettei asianomainen ole laiminlyönyt velvollisuuttaan osallistua kutsuntaan tai momentissa tarkoitettuun tarkastukseen.

Asevelvollisuuslain 11 §:n mukaan pääesikunta antaa tarkemmat määräykset palveluskelpoisuuden määrittämisen lääketieteellisistä perusteista. Lisäksi pääesikunta antaa määräykset ominaisuuksista, joita edellytetään yksittäisessä palvelustehtävässä.

Asevelvollisuuslain 60 §:n 1 momentin mukaan joukko-osaston komentaja voi keskeyttää asevelvollisen tässä laissa tarkoitetun palveluksen ja kotiuttaa asevelvollisen, jos: 1) asevelvollisen koulutus on keskeytetty 40 §:n 1 kohdan nojalla ja asevelvollinen on kykenemätön myös muuhun palvelukseen pitkähkön ajan; 2) asevelvollinen on epäiltynä sellaisesta rikoksesta tai käyttäytyy sellaisella tavalla, että on perusteltua aihetta epäillä, että asevelvollinen voi vakavasti vaarantaa muiden palvelusturvallisuuden; 3) asevelvollisen palveluskelpoisuus puuttuu 10 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla pitkähkön ajan.

Asevelvollisuuslain 60 §:n 5 momentin mukaan asevelvollista on kuultava henkilökohtaisesti, jos palvelus keskeytetään 1 momentissa tarkoitetulla perusteella. Joukko-osaston komentaja päättää samalla asevelvollisen palveluskelpoisuudesta.

Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan, jos asepalveluksen aloittamismääräyksen saanut henkilö ilmoittaa, ettei hän aloita asepalvelusta, aluetoimiston on heti peruutettava määräys. Jos asepalvelusta suorittava henkilö 30 päivän kuluessa asepalveluksen aloittamispäivästä ilmoittaa, ettei hän jatka asepalvelusta, joukko-osaston komentajan on peruutettava asepalveluksen aloittamismääräys ja henkilö on heti kotiutettava. Saman pykälän toisen momentin mukaan ilmoitus on tehtävä kirjallisesti. Ilmoitus on henkilön ollessa asepalveluksessa toimitettava joukko-osaston komentajalle ja muulloin aluetoimistolle.

Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 6 §:n mukaan asepalvelus järjestetään asevelvollisuuslaissa säädetyn varusmiespalveluksen yhteydessä ja se suoritetaan samalla tavalla kuin varusmiespalvelus sekä rinnastetaan siihen kaikissa suhteissa, jollei 5 §:stä muuta johdu. Kun henkilö on aloittanut asepalveluksen tai on annetun määräyksen mukaan ollut velvollinen aloittamaan palveluksen, häneen sovelletaan 5 §:ssä säädettyin poikkeuksin kaikkia niitä säännöksiä, jotka koskevat asevelvollisuuslain mukaisesti varusmiespalvelukseen määrättyä. Edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun määräajan jälkeen henkilö rinnastetaan palveluksen aikana ja hänen siitä vapauduttuaan kaikilta osin asevelvolliseen.

3.2.4 Kannanotto

Kuten Pääesikunta on lausunnossaan todennut, asian yksityiskohtainen vertailu kantelijan veljen tapaukseen ei ole annetuilla tiedoilla ja ilman veljen suostumusta mahdollista. Katson Pääesikunnan lausunnon mukaisesti, että kantelijan kohtelua on tästä huolimatta mahdollista arvioida yleisellä tasolla.

Pääesikunta on todennut, ettei asiassa ole ilmennyt, että kantelijaa olisi kohdeltu epäyhdenvertaisesti tai epätasa-arvoisesti. Pääesikunta on tuonut esiin, ettei menettely palveluksen keskeyttämisen osalta ole lakisääteisesti identtinen varusmiespalvelusta ja naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien välillä, sillä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen keskeyttäminen 30 vuorokauden sisällä perustuu naisten vapaaehtoisesta palveluksesta annetun lain 5 §:n mukaisesti ja asevelvollisuuslaista poikkeavasti henkilön omaan ilmoitukseen.

Saadun selvityksen mukaan kantelija on - - - saapumistarkastusten yhteydessä tuonut esille, että hän aikoo keskeyttää palveluksen ja on myöhemmin samana päivänä tehnyt naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun, 30 päivän kuluessa asepalveluksen aloittamispäivästä tehtävän ilmoituksen. Jääkäriprikaati on ryhtynyt ilmoituksen vuoksi naisten vapaaehtoisesta palveluksesta annetun lain mukaisiin toimenpiteisiin, jotka poikkeavat asevelvollisuuslaissa säädettyistä toimenpiteistä. Yhdyn siten Pääesikunnan lausunnossa lausuttuun toteamukseen siitä, että menettelyä ei saadun selvityksen perusteella voida pitää epäyhdenvertaisena tai epätasa-arvoisena, vaan menettelyjen eroavaisuus perustuu lainsäätäjän nimenomaiseen tahtoon.

3.3 Kotiuttaminen

3.3.1 Kantelussa kerrotut tapahtumat

Kantelija on kantelussaan kyseenalaistanut, miksi hän joutui vielä sen jälkeen, kun hänet oli jo määrätty lähtemään kotiin, odottamaan viikonlopun yli paikassa, jossa oireita ilmeni.

3.3.2 Saadut selvitykset

Saadun selvityksen perusteella kantelija on perjantaina - - - allekirjoittanut ilmoituksen naisten vapaaehtoisen asepalveluksen keskeyttämisestä ja Jääkäriprikaatin komentaja on tiistaina - - - allekirjoittanut päätöksen kantelijan palveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisesta. Kantelija on saadun selvityksen perusteella kuitenkin ilmeisesti tosiasiallisesti vapautunut jo maanantaina - - -.

Pääesikunta on lausunnossaan todennut, että naisten vapaaehtoisesta palveluksesta annetun lain 5 §:n 1 ja 2 momenttien mukaisesti henkilön tekemän kirjallisen keskeyttämisilmoituksen jälkeen joukko-osaston komentajan on peruutettava asepalveluksen aloittamismääräys ja henkilö on heti kotiutettava. Pääesikunta on viitannut lausunnossaan myös eduskunnan oikeusasiamiehen vuonna 2023 antamiin ratkaisuihin EOAK/1973/2023 ja EOAK/5642/2022 siviilipalvelukseen siirtymisen vuoksi toteutettujen kotiuttamistoimien kestosta.

Pääesikunta on todennut, ettei asiassa saaduissa selvityksissä ole ilmennyt mahdollisia perusteluja tapahtuneelle viiveelle. Pääesikunta on kiinnittänyt lausunnossaan Jääkäriprikaatin huomiota naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 5 §:n 1 momentin sanamuotoon ja todennut lainsäätäjän korostaneen kotiuttamisen viivytyksettömyyttä, joka ei kantelussa tarkoitetussa tilanteessa näyttäisi täysin toteutuneen.

3.3.3 Oikeusohjeet

Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan, jos asepalvelusta suorittava henkilö 30 päivän kuluessa asepalveluksen aloittamispäivästä ilmoittaa, ettei hän jatka asepalvelusta, joukko-osaston komentajan on peruutettava asepalveluksen aloittamismääräys ja henkilö on heti kotiutettava. Saman pykälän toisen momentin mukaan ilmoitus on tehtävä kirjallisesti. Ilmoitus on henkilön ollessa asepalveluksessa toimitettava joukko-osaston komentajalle ja muulloin aluetoimistolle. Saman pykälän 2 momentin mukaan ilmoitus on tehtävä kirjallisesti. Ilmoitus on henkilön ollessa asepalveluksessa toimitettava joukko-osaston komentajalle ja muulloin aluetoimistolle.

3.3.4 Kannanotto

Olen ratkaisussani EOAK/1973/2023 siviilipalvelukseen siirtymisen osalta katsonut, että kyseisessä tapauksessa kantelijan siviilipalvelukseen hakeutumista olisi tullut ryhtyä hoitamaan kanteluasiassa ilmennyttä aktiivisemmin heti, kun kantelijan halukkuus siviilipalvelukseen oli tullut hänen esimiestensä tietoon. Pidän tätä myös perustuslaissa turvatun hyvän hallinnon toteutumisen kannalta perusteltuna menettelytapana. Katsoin myös, että kantelijan siviilipalvelukseen hakeutumista koskevan asian käsittely ja kotiuttamisprosessi ei ollut tapahtunut viivytyksettä, kun kantelija oli kotiutettu viikon kuluttua hänen ensimmäisestä ilmoituksestaan koskien halukkuutta siirtyä siviilipalvelukseen. En pitänyt näin pitkää viivettä ja siihen esitettyjä syitä hyväksyttävänä.

Ratkaisussani EOAK/5642/2022 taas katsoin, ettei kantelijan siviilipalvelushakemuksen käsittelyssä ja kotiuttamisessa ollut tapahtunut toimenpiteitani edellyttävää aiheettomaksi katsottavaa viivästystä, kun kantelija oli kotiutettu seuraavana päivänä, vaikkakin selvitysten perusteella asiassa oli jäänyt kysymyksenalaiseksi, olisiko joukko-osaston komentaja (tai hänen sijaisensa) voinut päättää kantelijan asevelvollisuuden keskeyttämisestä ja kotiuttamisesta jo samana päivänä, kun siviilipalvelushakemus oli jätetty ja olisivatko kotiuttamistoimenpiteet, eli ilmeisestikin lähinnä varusteiden luovutus, olleet toteutettavissa niin, ettei kantelijan olisi tarvinnut enää yöpyä varuskunnassa.

Käytettävissäni ei tässä tapauksessa ole ollut selvitystä siitä, mihin kellonaikaan kantelija on perjantaina - - - allekirjoittanut ilmoituksensa naisten vapaaehtoisen palveluksen keskeyttämisestä ja onko tällä ollut merkitystä hänen asiansa käsittelyyn. Asiassa on siten jäänyt selvitysten perusteella epäselväksi, olisiko sekä päätös kantelijan määräyksen peruuttamisesta että kotiuttamistoimenpiteet olleet mahdollista tehdä jo ennen viikonlopun alkamista, jotta kantelijan ei olisi tarvinnut enää viettää viikonloppua paikassa, jossa hän sai oireita. Toisaalta saatujen selvitysten perusteella ei ole myöskään selvää, että kotiuttamista hoitaneilla tahoilla olisi välttämättä ollut tiedossaan kotiuttamisen viivästyksen mahdolliset vaikutukset kantelijan terveyteen, jolloin niitä ei ole asiassa osattu ottaa huomioon.

Päätös palveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisesta on tehty tiistaina - - -. Saadun selvityksen perusteella kantelija on kuitenkin tosiasiallisesti kotiutettu maanantaina - - -.

Kun Pääesikunta on jo lausunnostaan ilmenevin tavoin kiinnittänyt Jääkäriprikaatin huomiota menettelyn viivytyksettömyyden vaatimukseen, pidän tässä yhteydessä riittävänä toimenpiteenäni saattaa edellä todetut huomioni Jääkäriprikaatille tiedoksi ja vastaisen varalle huomioon otettavaksi.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3.4 esittämäni huomiot Jääkäriprikaatin tietoon lähettämällä sille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös Pääesikunnalle tiedoksi.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aiheutta.